

sequentiam, quia jurisdictio Pontificis, illo mortuo, non devolvitur ad Ecclesiam, vel concilium, aut Collegium Cardinalium, quia illa jurisdictio datur secundum institutionem divinam, et DEUS hoc non instituit: episcopalis autem jurisdictio datur per homines, et jure humano statutum est ut devolvatur ad Capitulum, et ideo potest per illam leges ferre.

15. *Secunda sententia.*—Secunda sententia negat posse Capitulum statuta propria condere, id est, durabilia, etiam post ablatam ab ipso Capitulo jurisdictionem. Pro hac sententia potest allegari Glossa in c. *Si qua de rebus*, 12, q. 2, quatenus ait, sede vacante, non posse Capitulum immutare statutum Episcopi: nam eadem est ratio de conditione novi statuti, quæ de immutatione statuti præexistentis. Et idem sentire videtur ibi Archid. Verum est Glossam non dicere *statutum*, ut Felinus refert, sed *statum*, tamen ex uno videtur aliud inferri, ut infra explicabimus. Præterea Felin. supra n. 10, verb. 2, ita limitat priorem sententiam, ut illam evertere videatur. Dicit enim quod, ubi non immineret necessitas statuendi, non posse Capitulum, sede vacante, facere statuta, quia deficiente necessitate actus est voluntariæ jurisdictionis, juxta Glossam in dicto cap. *Cum omnes*, et Lapum c. 1 de Const. in 6. At vero in jurisdictione voluntaria, maxime si concernat totam diocesim, non succedit Capitulum, juxta Gloss. in Clem. 1, § 1 de Hæret., verb. *Capituli*, quam in hoc sequitur Domin. 18 dist., in summa. Quod si hoc verum est, nunquam poterit Capitulum ferre legem, sede vacante, tum quia nunquam esse poterit necessarium, quia ad subveniendum omnibus necessitatibus occurrentibus sufficit temporale præceptum, quod duret usque ad Episcopi creationem; tum etiam quia semper erit morale dubium de valore talis legis, quia nunquam potest de tanta necessitate ferendi legem perpetuam, non expectato Episcopo, constare.

16. Ratio vero a priori pro hac parte esse debet, quia, licet Capitulum succedat in jurisdictione episcopali, non tamen simpliciter, sed juxta id quod in jure est præscriptum; hoc autem non est in jure præscriptum: ergo. Majori indicat dicta Glossa in d. verb. *Capituli*, ubi in simili dubio de visitatione, an competat Capitulo, sede vacante, sic argumentatur: *Hoc non est jure expressum: ergo nec attribuendum*; habetque hic modus argumentandi fundamentum in c. 2 Ne sede vacante, ibi: *Cum nusquam invenitur cautum in jure, quod*

Capitulum, vacante sede, fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum. Declaratur, quia Capitulum succedit Episcopo solum in administratione spiritualium et temporalium; at leges ferre, non videtur ad hanc administrationem pertinere, sed altioris esse potestatis. Unde, licet generalior esset in jure concessio jurisdictionis Episcopalis facta Capitulo, sede vacante, non videretur extendenda ad hunc casum ferendi leges novas, et multo minus mutandi antiquas, quia est casus valde specialis, et moraliter non necessarius, et in quo potest periculum imminere, quia immutationes legum noxiæ esse solent. Unde etiam potest hoc confirmari, quia, sede vacante, nihil est innovandum, c. 1 Ne sede vacante; sed leges novas ferre vel mutare ab Episcopis positas, magna esset innovatio; ergo non videtur hoc concessum Capitulo; ergo. Major, præterquam quod in jure habetur cap. *Si Episcopus*, de Supplend. neglig. Prælat., est valde consentanea rationi, quia jurisdictio non datur Capitulo ut in eo sit quasi per se, et durabiliter (ut sic dicam), sed solum ut interim Ecclesiam regat, conservando res ejus, et bonos mores, ac pacem: non vero ad notabilem mutationem faciendam. Quod autem hujusmodi sit legum conditio, vel mutatio, per se notum videtur. Et probabiliter persuadet eadem conjectura, quia, sicut lex de se perpetua est, ita jurisdictio ad illam ferendam nec datur, nec dari debet, nisi habenti illam stabili ac perpetuo modo, non vero Capitulo, cui veluti per occasionem ad tempus committitur.

17. Propter has conjecturas videtur non improbabilis hæc posterior opinio. Nihilominus tamen non est recedendum a communi sententia. Nec etiam videntur sine majori fundamento restringenda jura, quæ, sede vacante, Capitulo tribuunt episcopalem jurisdictionem et administrationem tam in spiritualibus, quam in temporalibus; nam ad utrumque finem multum deservire possunt statuta, et sæpe esse necessaria. Neque in hoc potest esse aliquod grave præjudicium communitatis, vel Episcopi futuri; quia omnes fatentur posse Capitulum generalia præcepta ferre pro tota diocesi; quod ergo illa ferantur per modum statuti, parum refert, habito respectu ad tempus vacationis Ecclesiæ: postquam autem Ecclesia habuerit Episcopum, ille poterit revocare statutum, si expedire judicaverit; ergo neque illi præjudicium fit, neque Ecclesiæ, cum per hunc modum illi sufficienter subveniatur, si forte præceptum illi est commodum. Alium^o vero

potest esse valde conveniens, ut præceptum non cesset ipso facto donec per novum Episcopum recognoscatur, et revocetur si oportuerit, vel, si est utile, relinquatur; ergo in usu hujus potestatis nihil est periculi. Et ideo existimo priorem opinionem simpliciter esse probabilior, et in praxi sequendam. Nisi forte alicubi contrarium teneat consuetudo: nam hæc servanda est semper, quia et potest dare jurisdictionem et auferre, et est optima legum interpretis.

18. Superest dicendum de inferioribus communitatibus ecclesiasticis. De quibus idem fere cum proportionem sentiunt canonistæ, scilicet, de rebus universalibus et majoris momenti non posse facere statuta; de minoribus autem, quæ solum ad suæ communitatis administrationem pertinent, posse illa ferre, ut videre licet in auctoribus allegatis, et Innoc. in capite *Cum accessissent*, n. 2; et ibi Hostiens., n. 8 et 9, Abb. et aliis, et Felin. in dicto cap. *Cum omnes*, et Rota decisione 167, alias 4 de Concess. præbend. in novis, et Alberic., tract. de Statutis, q. 3 et 6. Qui etiam addunt quod, licet Capitulum cathedralis Ecclesiæ non possit facere statutum sine consensu Episcopi, inferiores Ecclesiæ collegiatæ poterunt illud efficere sine consensu Episcopi cum consensu sui proximi Prælati. Distinguunt etiam inter statuta directiva tantum et coactiva, seu pœnam imponentia, et priora concedunt posse fieri ab his communitatibus, non tamen posteriora, nisi habeant ad hoc speciale jurisdictionem, citantque caput *Conquestus*, de Feriis, et l. *Per iniquum*, c. de Jurisdictione omnium judicium, et similia jura, quæ sane parum ad rem faciunt: et tota resolutio valde confusa est, et sine solido fundamento.

19. *Communitates inferiores ecclesiasticæ quando possunt leges ferre, quando non.*—Quocirca utendum censeo distinctione proxime tacta de propria lege procedente ex potestate legislativa, vel de statuto late sumpto pro regula operandi posita ex conventionem illorum, qui sunt de communitate per modum pacti. Dico ergo has communitates inferiores ecclesiasticas non posse ordinarie ac regulariter proprias leges ferre, sed solum ubi constiterit, eas habere propriam jurisdictionem spiritua-lem: tunc enim juxta modum jurisdictionis poterunt legem statuere, et non amplius. Prior pars constat, quia supra ostendimus proprias leges esse actus jurisdictionis, et sine illa ferri non posse: at hæc communitates ordinarie non habent ecclesiasticam jurisdictionem, quia nec

jure divino illam habent, ut supra dictum est, nec jure communi canonico illis conceditur; oportet ergo ut ex aliqua speciali concessione vel privilegio illam habeant, quod rarum esse credimus, et ideo necesse est ut de illa constet, vel ex speciali institutione, aut privilegio, aut ex præscripta consuetudine. Tunc autem clarum est, posse ferre statuta roportionata jurisdictioni, quia unaquæque potestas operari potest juxta modum virtutis suæ, et non amplius. At vero, quando hæc communitates jurisdictionem non habent, possunt nihilominus statuere aliquid per modum conventionis et pacti, seu promissionis, ut satis explicatum est. Et tunc non video esse necessariam differentiam illam de lege pœnali, vel non pœnali; nam, cum jurisdictione utraque fieri potest, et sine jurisdictione neutra ferri potest tanquam vera lex: in vi autem promissionis utroque etiam modo fieri potest; sicut quotidie fiunt pacta pœnalia, vel sicut per obedientiam potest quis se subicere non tantum imperio alterius, sed etiam correctioni. Verum tamen est, hanc privatam correctionem non posse extendi ad pœnas quæ ex jurisdictione pendent, ut sunt censura.

20. An vero hæc statuta fieri possint ab his communitatibus sine consensu Episcopi, vel illum requirant, dicendum est quod, si sunt propriæ leges, id pendet ex modo jurisdictionis, et certe regulariter non possunt, nisi ubi Prælati proximi ex privilegio habet jurisdictionem episcopalem; tunc autem consensus ejus sufficit, et necessarius erit, quia in illo esse solet principaliter jurisdictio. Quoad alia vero statuta impropria, non poterit talis communitas sine suo proximo capite facere statutum, quia sine illo nec legitime congregari potest, nec facere unum corpus perfectum: nihilominus tamen communitas cum capite congregata poterit facere statutum, sine consensu speciali sui proprii Prælati, quia poterit vincere major pars Capituli contra suffragium Prælati, qui tunc non operatur per se, et sua singulari potestate, sed ut pars communitatis præcipua. Sicut in Capitulo Ecclesiæ cathedralis potest fieri statutum contra speciale suffragium Decani, seu præidentis. Atque de his statutis verum est quod Innocentius et alii dicebant, non esse necessarium consensum Episcopi; idem vero est, servata proportione de Capitulo Ecclesiæ cathedralis, ut supra dictum est. Semper tamen erit necessarium ut Episcopus non contradicat; nam quoad hoc semper habet superiorem jurisdictionem. Ac

denique in his omnibus multum potest valere consuetudo.

21. *De Religionibus.* — Denique, ex dictis constat quid dicendum sit de religiosis communitatibus; habent enim suam potestatem ferendi propria statuta et leges, ut videri potest ex Innoc. in cap. *In singulis*, de Statu monach. Quæ potestas utroque modo dicto intelligi potest: nam in religionibus, et est obligatio ex vi promissionis et voti obedientiæ, et est jurisdictio ecclesiastica a summis Pontificibus, juxta uniuscujusque privilegia, singulis concessa. In quo vero sit hæc potestas, scilicet, vel in supremo Prælato, vel in capitulo generali, aut provinciali, vel in utroque simul, non possumus idem de omnibus definire, sed consulenda uniuscujusque regula, quia votum obedientiæ secundum illam fit, et jurisdictio pontificia etiam datur unicuique ad regendum secundum illam; et ideo juxta modum in regula statutum erit hæc potestas in unaquaque religione. An vero ad essentiam religionis pertineat habere propriam jurisdictionem ecclesiasticam, vel sufficere posset potestas, quæ ex voto obedientiæ intrinsece nascitur, in tractatu de statu religionis dicendum est.

22. *De jure nulla facta est delegatio prædictæ potestatis, licet non repugnet delegari; secus vero in totam Ecclesiam potestas ferendi leges sine speciali approbatione Papæ, sicut nec potestas definiendi potest delegari.* — Ultimo interrogari potest in præsentibus, quibus delegetur hæc potestas ecclesiastica ad leges ferendas; quod potest vel de possibili, vel de facto quæri. Verumtamen hoc posterius non cadit sub scientiam, quia non est res juris, sed facti, pendetque ex voluntate hominis delegantis, quæ incerta et variabilis est. De jure autem nulla facta est delegatio hujus potestatis; nam illa quæ est in legato Pontificis non censetur esse delegata, sed ordinaria; idemque est de potestate quam diximus esse in religionibus, et similibus. De possibili autem erit quæstio, an hæc potestas delegabilis sit, quam expeditivimus libro tertio, capite quarto, in fine, et illa resolutio hic applicanda est; nam hæc potestas, eo quod supernaturalis sit, nihil habet repugnans delegationi; nam etiam jurisdictio ecclesiastica delegabilis est; hæc autem potestas pars quædam est illius jurisdictionis. Solum potest considerari, delegationem hanc, respectu unius, vel alterius congregationis, vel provinciæ, facile fieri posse; nam sicut Pontifex suo legato dedit hanc potestatem ut ordinariam, ita potest eam delegare suo delegato, et idem

est de Prælatibus religionum, et similibus; nihilominus tamen respectu totius Ecclesiæ videtur hoc moderandum: nam quoad consultationem, et iudicium de convenientia legis, et modo ferendi illam, facile etiam poterit talis delegatio fieri, ut per se constat. At vero, quoad absolutam legislationem per quam lex accipiat vim obligandi totam Ecclesiam absque speciali approbatione Pontificis, non videtur talis potestas posse delegari; imo nec ullo modo alteri committi: ratio est, quia leges canonicæ obligantes totam Ecclesiam proficisci debent a potestate, quæ in rebus ad mores pertinentibus errare non possit: hæc autem potestas cum pendeat ab speciali directione Spiritus Sancti Pontifici promissa, delegabilis non est, sicut nec potestas definiendi, ut ex propria materia suppono; et ideo nec potestas legislativa pro tota Ecclesia est illo modo delegabilis, vel certe saltem non est illo modo deleganda, ne tota Ecclesia periculo alicujus erroris in re tam gravi exponatur.

CAPUT VII.

UTRUM POTESTAS CONDENDI LEGES ECCLESIASTICAS EX MORIBUS AUT FIDE PENDEAT.

1. *Fundamenta hæreticorum.* — Ut ea quæ spectant ad subjectum hujus potestatis compleamus, hæc quæstio necessaria est; nam hæretici, qui civilem potestatem negant manere in peccatoribus, multo magis id negant de ecclesiastica potestate. Et quosdam alios hæreticos Bernardi tempore in eodem fuisse errore, eorum nomine tacito refert idem Bernard., serm. 66 in Cantica. Refertur etiam solet pro hac sententia Armacha., lib. 40 de Quæst.; Armen., c. 4. Fundatur primo, quia hæc potestas est donum supernaturale Dei; ergo non debet in peccatoribus manere. Secundo, quia est ad regendam Ecclesiam Dei sponsam; ergo non debet inimicis Dei committi. Tertio, quia datur hæc potestas in ædificationem, non in destructionem; at in peccatoribus esset potius in destructionem quam in ædificationem; ergo non est verisimile illis concedi.

2. *Potestatem prædictam esse ita fundatam in fide ut ab ea pendeat sentiunt aliqui.* — *Fides fundamentum totius spiritualis ædificii.* — Habere autem videntur rationes hujusmodi aliquam verisimilitudinem in carentia fidei: et ideo aliqui ex catholicis dixerunt hanc potestatem ita esse fundatam in fide, et ab illa pen-

dere, ut si Prælati Ecclesiæ (quicumque ille sit, etiam summus Pontifex) incidat in hæresim, eo ipso potestatem et dignitatem amittat. Hanc opinionem tenuit Turrecr., lib. 4 Sum., cap. 1 et cap. 20, eamque late defendit Castro, lib. 2 de Justa hæreticorum punitione, cap. 23 et 24; et præter rationes factas confirmari potest, quia jure divino tenemur vitare hæreticos, et non communicare cum illis; ergo etiam prohibemur illis obedire; ergo multo magis illi privantur potestate præcipiendi, alioqui esset perplexitas in subditis, et bellum justum ex utraque parte. Confirmatur secundo, quia fides est fundamentum totius spiritualis ædificii; ergo etiam hujus potestatis: nam qui caret fide, nec Christi, nec Ecclesiæ membrum est, et ideo nec caput, nec pastor Ecclesiæ esse potest; nec per illum Christus influit; ergo nec potestatem spiritualem habere potest. Tandem confirmatur, quia alias Ecclesia nullum remedium habere posset adversus summum Pontificem hæreticum, quia, non obstante hæresi, summam jurisdictionem retineret; ergo nullus illum cohibere posset, cogereque Ecclesia semper habere tale caput, quod esset incommodissimum.

3. *Contraria sententia certa.* — Contraria vero sententia vera est; non vero est æque certa quoad fidem, et quoad honestatem morum, et ideo de his sigillatim dicemus. Dico ergo primo potestatem hanc esse posse, et permanere in homine fidei et baptizato, licet iniquissimus sit, et in hoc sensu non pendere ex bonis moribus. Hoc est certum de fide, et oppositum damnatum est in Concilio Constantiensi. Probari autem potest ex verbis Christi Matth. vigesimo tertio: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei*, etc. Nam ibi docet Christus Prælatibus bene præcipientibus obediendum esse, licet opera ipsorum non sint imitanda; ubi, licet loquatur de Pontificibus legis veteris, tamen non refert, tum quia non tam loquebatur propter ipsos, quam propter nos, ut omnes Sancti intelligunt: tum etiam, quia ex similitudine rationis sumitur efficax argumentum. Unde Cyprianus in sermone de Baptismo Christi, ex hoc loco colligit, in homine iniquo manere plenam potestatem, et in eo honorari officium, non vitam.

4. *Prædicta potestas non habet connexionem cum sanctitate.* — Ratione declaratur, quia vel hæc potestas amittitur, amissa gratia sanctificante, atque adeo per quodlibet peccatum mortale, vel per aliqua specialia peccata, vel per multitudinem, consuetudinem, aut circum-

stantias eorum. Primum est quod intendunt hæretici, et eo tendunt eorum rationes; est tamen prorsus absurdum et incredibile, alioqui per peccata mentalia amitteretur hæc potestas, quia per illa amittitur gratia, atque ita omnia essent incerta et confusa. Deinde hæc potestas non habet connexionem cum sanctitate, quia non datur in sanctificationem vel utilitatem habentis, sed aliorum, et ita potius imitatur gratias gratis datas, quæ non pendent semper ex propria sanctitate, ut constat ex propria materia. Secundum vero non minus absurdum est: quæ enim sunt illa peccata, quæ multitudo, consuetudo, aut circumstantiæ, quæ ex se vim habeant ad expellendam hanc potestatem? Nihil sane cum fundamento responderi potest. Et præterea inde sequitur, ut subditi possint judicare Prælatos, et eis obedientiam negare, eos de prava vita arguendo juxta sui arbitrii mensuram.

5. Denique talis poena non est jure humano ordinarie imposita. Quod si aliquando fertur aliqua similis pro aliquo delicto, præcedere ordinarie debet sententia iudicis saltem declaratoria, ut infra attingemus, agentes de lege pœnali, et latius tractatur in materia de Censuris. Neque etiam talis poena est jure divino imposita, nullibi enim est tale. Nec peccator privatur statim omnibus donis Dei supernaturalibus; retinet enim fidem et spem, et multo magis potest retinere illa quæ ad aliorum commodum ordinantur. Neque est Deo difficile uti homine sibi inimico tanquam instrumento ab bene faciendum amicis suis. Et ideo etiam non sequitur potestatem hanc esse in destructionem, si in peccatore maneat, quia potest justa præcipere, etiamsi ipse injustus sit, majorque destructio et confusio sequeretur, si liceret non obedire Prælatibus discipulis, etiamsi justa præciperent. Et ideo Petr. 1, can. 2, servus præcipit obedire dominis, *non tantum bonis, sed etiam discipulis*, quia nimirum per pravorum mores non amittunt dominium suum, neque ad malum inducunt, si justa præcipient. Eadem autem ratio est de ecclesiasticis Prælatibus, ideoque obedientia Prælatorum absolute, et sine distinctione inter bonos et malos præcipitur Hebr. 13. Atque ita sufficienter constat hæc veritas, simulque responsum est ad priores rationes dubitandi.

6. Secundo, dicendum est potestatem hanc non pendere essentialiter ex fide habentis illam, sed illam retinere, etiamsi fidem amittat, donec, mediante Ecclesia, illa privetur. Hæc non est tam certa doctrina sicut præcedens,